

DR. STASYS ANTANAS BAČKIS

SOCIALINIS KRIKŠČIONYBĖS PAJĖGUMAS

Atspaudas

iš

L. K. M. Akademijos *Metraščio* I tomo

175-196 psl.

ROMA 1965

SOCIALINIS KRIKŠČIONYBĖS PAJĖGUMAS

IŽANGOS VIETOJE

Šios studijų savaitės¹ tema yra *Krikščionis žmogus komunizmo akivaizdoje*. Atrodo, jog ryšium su šita tema, geriausia bus išgirsti vieną liudijimą, meditacijas žmogaus, kuris vienuolika metų išgyveno komunistinį rojų ir tai paskelbė viešai savo neseniai išleistoje knygoje². Tai prancūzas tėvas assumpcionistas, kalbėjęs Sovietų Sąjungoje nuo 1944 metų ir grįžęs į Prancūziją. Kad geriau suprastumėme, kokia yra katalikų socialinės doktrinos reikšmė ir koks yra jos pajėgumas, duodu jo liudijimą apie komunistinį rojų. Šis liudijimas kartu mums atskleidžia ir visą laisvojo pasaulio tragediją dabartinėje padėtyje, kada norima «koegzistuoti» su komunistiniu pasauliu. Verčiu tėvo Jean Nicolas mintis:

«Vienuolika Rusijoje praleistų metų mano gyvenime paliko pėdsakų sąmoningai, ar nesąmoningai. Grįžau iš ten savo dvasioje ir su susižavėjimo ir su maišto nuotaikomis. Žaviuos atliktais darbais ir neginčijamais pažangos laimėjimais; maištą keliu prieš kainą, kuri už atsiektus pažangos laimėjimus buvo pareikalauta; maištą keliu prieš pavergimo metodus, kurie, paskirų žmonių eksploatavimą kitų žmonių, pakeitė bevardės valstybės ir vienintėlės partijos eksploatavimu žmonių, tai yra institucijų, kurios nepasitenkina žmoniškumo idealą apriboti medžiaginėje plotmėje, tuo kas galima matyti ir apčiuopti, bet kurios nusikaltimais laiko drąsą galvoti ir spręsti kitaip, negu jos dienos šūkais yra nurodžiusios...

Grįžau policijos ir jos metodų viešpatavimo parblokštas, ir man kyla klausimas, kodėl reikia tiek prievartavimo ir kontrolės, kad tauta būtų priversta rodytis linksma, ar tikėti, kad ji linksma yra, jaustusi laimingesnė ir labiau klestinti, kaip kuri kita tauta pasaulyje...

O gal, pagaliau, visa tai tėra tik kaukė, melas paslėpti ruošimą didžiausios vergijos visam pasauliui «išlaisvinimo» ir «taikos» priedanga.

¹ Paskaita skaityta Europos L. F. Bičiulių ir Vokietijos Ateitininkų Sėdraugių Studijų Savaitėje Königsteine (Vokietijoje) 1959. VIII. 25 d.

² Jean NICOLAS, A. A., *Onze ans au Paradis*, Libr. Arthème Fayard, Paris, 1958.

Kaip šie vadovai galėtų realizuoti tikrąjį socialinį teisingumą, kuriems Tiesa tėra tik momento oportunitas, kurie tegyvena ir teisilaiko tik melu, apgaule, kurie kelių milijonų žmonių aukos pareikalavo? Ar socialinis teisingumas tegali būti tik tiekios didžiųjų nusikaltimų, melo ir išdaviškumo vaisius?

Gerai vaisiai negali ant blogo medžio augti.

Bet jei laukujės laikysenos ir metodai, tęsia Jean Nicolas, daug kartų pasikeitė, vis tiek reikia pripažinti, kad nuo keturiasdešimt metų nėra pakeista pagrindinės pažiūros nė viena jota, nei ryžtas socialistinę ir komunistinę revoliuciją išplėsti į visą pasaulį.

Kokios bebūtų vartojamos priemonės, kokie bebūtų patobulinimai ir pagerinimai atsiėkti jų krašte, kokie bebūtų gražūs materialiniai laimėjimai, kuriuos jie gali mums rodyti, bet kurie, vis dėlto, nesuteikia beveik jokios naudos individui ir kurie vis pareikalauja vargingų situacijų, per kurias mes milijonai perėjome, — nepamirškime, kad visa tai teturi tikslą griauti tai, ką žmogus, tikrai to vardo vertas, žino, jog tai yra pagrindai to, kas jam turi prasmės.

Čia yra pavojus ir jis yra labai rimtas. Ką mes galėsime vakariečių masėms pasakyti tada, kada geležinė uždanga bus atskleista ir kada jos gaus matyti neginčijamus ir gražius materialinius laimėjimus, ir kada stovyklų ir deportacijų vergija, kraujas, ašaros ir mirtys, kurios nuo keturiasdešimt metų gamina tuos turtus, — apsukrios propagandos dėka bus perstatytos, kaip entuziastingas jaunųjų pasišventimas totalitarinės partijos labui?

Ar neprivalome jau nuo dabar mes pareikšti mūsų moralinį sprendimą pagal krikščionybės principus, kurie visai neprieštarauja ir nėra kliūtimi net materialinės civilizacijos klestėjimui ir kurie yra laidas teisingumo ir laisvės.

Ko verta žmogui pasaulį laimėti, jei jis sielos netenka?

Ir ypačiai visos žmonijos sielos, kuri, viliojama materialinės pažangos, rizikuoja pamiršti tai, kas yra svarbiausia.

Kiek tada reikės aukų ir pasišventimo, kad būtų surasta pasaulio pusiausvyra, paskendus kraujuje ir purvuose?

Jei mes pasitenkinsime tik reikalus stebėti taip, kaip juos galime matyti tik per mūsų įpročių, prietarų, egoizmo akinius, jei mes nesiryšime suteikti reliatyvinės vertės, kuri pritinka dvasinėms ir materialinėms užmačioms, jei mes pasitenkinsime tik dangstytis paviršutinišku krikščionybės ir civilizacijos kiautu, nesigilindami į moralinius reikalavimus, kurie jų turiniu yra — aš labai bijau, kad mūsų pabudimas nebūtų siaubingas ir skausmingas»³.

³ Ten pat, 296-298 psl.

I. PAGRINDINIAI KATALIKŲ BAŽNYČIOS SOCIALINĖS DOKTRINOS PRINCIPAI.

Jean Nicolas liudijimas — meditacijos yra šauksmas ne vien jo, bet, — būkime tikri, — visų katalikų ir ypačiai visų mūsų tautiečių, kurie perėjo koncentracijos stovyklų pragarą. Šis liudijimas mus įpareigoja pagalvoti, ką mes galime padaryti, vaduodamies krikščionybės socialine doktrina, sprendami kartu ir apie jos pajėgumą.

Netikslinga būtų šio pranešimo ribose plačiai kalbėti apie Katalikų Bažnyčios socialinę doktriną, nes ne toks yra jo tikslas. Todėl labai trumpais bruožais pasitenkinsime tik atžymėti pagrindinius tos doktrinos bruožus, kuriuos visuomet reikia turėti galvoje.

1. Reikia pripažinti žmogaus asmenybei jos kilnumą, jos tikrą laisvę, jos teises. Reikia elgtis taip, visais teisėtais būdais, kad visose srityse socialinės formos garantuotų pilnutinę asmeninę laisvę, tiek pasaulinėje plotmėje, tiek dvasinėje.

2. Reikia ginti, proteguoti, atnaujinti šeimą jos ekonominėje, dvasinėje, moralinėje ir teisinėje vienovėje (unité), jai parūpinti erdvės, šviesos, poilsio, šeimos židinių netoli darbo vietovės, kad ji galėtų atlikti savo misiją, auklėti vaikus, turėti gražų šeimos gyvenimą, tiek materialiai, tiek dvasiniai.

3. Suteikti visuomenėje darbui vietą, kuri jam priklauso, kaip «įrankiui reikalingam pasauliui apgalėti, įrankiui Dievo skirtam jo garbei», kitaip sakant, reikia darbui gražiuti jo kilnumą.

4. Laiduoti darbininkams ir jų šeimoms:

a) darbo ir pragyvenimo sąlygas (atlyginimą, butą, nuosavybę), b) galimumą pasiekti žmonišką kultūrą, c) vietą, kuri darbininkams priklauso tautos gyvenime.

5. Daryti viską, kad būtų siekiama visuomenės vieningumo lojaliai bendradarbiaujant visiems visuomenės sluogsnams ir visoms profesijoms.

6. Auklėti visų sąmonėse bendrojo gėrio supratimą, skelbiant darbu ir gyvais pavyzdžiais socialinį teisingumą ir socialinę meilę.

7. Turėti teisingą valstybės sąvoką. «Jokia socialinė institucija, po šeimos, taip stipriai nėra įleidusi šaknų, kaip valstybė. Jos šaknys yra tvėrimo tvarkoje ir valstybė pati yra vienas prigimtinės teisės sudaromųjų elementų». Valstybės užduotis yra padėti, globoti, pažadinti visų bendradarbiavimą visuomenės gerovei, nepaglemžiant individo, šeimos. Valstybės pareiga yra būti teisės ir teisingumo saugotoja.

8. Jungti juridinę santvarką su moraline santvarka. Kiekvienas žmogus turi teisę į juridinę apsaugą: neleistina, kad jo juridinė padėtis būtų grasinama bet kokiais įstatymų leidėjo, teismų, policijos, valdžios ar partijų sauvaliavimo veiksmais.

9. Daryti viską, kad žmonių masė nebūtų amorfinė individų masė, bet kad ji būtų tikra, sąmoninga tauta.

10. Nėra tikro socialinio progreso visiems žmonėms ir nėra tikros žmoniškos civilizacijos pamirštant Dievą ir negrįžtant į Evangeliją, kurią skelbia Bažnyčia. Katalikų Bažnyčios socialinė doktrina įpareigoja krikščionis eiti į socialines organizacijas ir į politines organizacijas, kurios dirba, kad būtų transformuota valstybė. Jinai jiems nurodo principus, kuriais jie turi vadotis savo veikloje, kokių klaidų jie turi vengti, kokioje dvasioje jie turi dirbti; nurodo kilnumą ir reikalą socialinės misijos.

Tai keli pagrindiniai tos doktrinos bruožai, ir juos reikia visuomet prisiminti⁴.

II. KATALIKŲ SOCIALINEI DOKTRINAI REIŠKIAMAI PRIEKAIŠTAI

1945 m. bal. 29 d. Pijus XII savo kalboje Italijos Katalikų Akcijos kongresistams yra pareiškęs: « Ji yra privaloma; niekas negali nuo jos nutolti, nes tai būtų pavojinga ir tikėjimui ir moralinei santvarkai ». Tokia, tad, yra popiežių nuomonė apie katalikų socialinę doktriną. 1952 m. Pijus XII, kreipdamasis į Austrijos katalikus ir per juos į visus katalikus, yra raginęs juos « ištikimai sekti katalikų socialinės doktrinos liniją... neiškrypstant nei į dešinę, nei į kairę... nes ilgainiui bet koks iškrypimas būtų pavojingas nutolimas nuo tiesaus kelio »⁵.

1954 m. balandžio mėnesį, Prancūzijos Episkopatas yra pareiškęs, kad « didžiausias nuostolis dabartinėje valandoje yra neatsižvelgimas, ar nežinojimas, Bažnyčios socialinio mokslo »⁶.

Tai atžymėdami, nepamirškime, kad katalikų socialinė doktrina skelbia šiuos dalykus:

arba ji apibūdina kai kurias *tiesas*, t.y. į ką reikia tikėti ir apie ką reikia galvoti,

arba ji nustato kai kuriuos *principus*, t.y. ką reikia daryti, ką reikia praktikuoti,

⁴ Mgr. GUERRY, *La Doctrine sociale de l'Église*, Paris, Bonne Presse, 1957.

⁵ PIJAUS XII 1952.IX.12 d. kreipimasis per radiją į Austrijos katalikus.

⁶ Mgr. GUERRY, *La Doctrine sociale de l'Église*, 9-10 psl.

arba ji nurodo kai kurias *vertybes*, kurias reikia gerbti, ginti ir kurias reikia branginti.

Katalikų socialinė doktrina tuo yra svarbi, kad ji nori prabilti į katalikų sąžinę ir ją auklėti; ji nori apsaugoti moralės dėsnius, kad nebūtų moralė pažeista nei ekonominėmis, nei socialinėmis institucijomis; Bažnyčia, pagaliau, turi misiją sujungti visus žmones Kristaus meilės vienybėje, todėl ji skelbia savo socialinę doktriną.

Kokius, tad, mes turime ir kokius kiti turi priekaištus katalikų socialinei doktrinai, jei mums kyla klausimas, ar socialiniai krikščionybė yra pajėgi?

Štai užmetimai, ar priekaištai, kuriuos tenka girdėti.

1. Socialinė katalikų doktrina esanti pasenusi ir atgyvenusi savo amžių... Visuomenė šiandieną yra nebetikinti. Moderniškos valstybės pačios organizuoja politiką, ekonominę ir socialinę santvarką.

Atsakymas į tai yra trumpas: katalikų socialinė doktrina yra nesenstanti. Nuo 1891 m. gegužės, 15 d. katalikų socialinė doktrina pradeda formuotis su *Rerum novarum* enciklika. Toliau seka Pijaus XI *Quadragesimo anno* enciklika 1931 m., o vėliau Pijus XII nuolatos pasisako socialiniais klausimais ir kalba visais aktualiais reikalais. Dabartinis popiežius Jonas XXIII katalikų doktriną socialiniais ir valstybiniais klausimais paskelbė šiomis enciklikomis: *Mater et Magistra*, 1961 m. gegužės 15 d. ir *Pacem in terris*, 1963 m. balandžio 11 d.

2. Kalbėti apie krikščionišką civilizaciją esą nebeįmanoma. Šiandieną civilizacija esanti kita, ji esanti pasaulietiška. — Tai klaida. Pažiūrėkime į katedras, pažiūrėkime į papročius. Beveik visame pasaulyje praktikuojami tie patys dalykai, branginamos tos pačios tradicijos — gimstant, vedantis, mirštant.

3. Valstybės vengiančios Bažnyčios įtakos. Mat, valstybės esančios laicistinės. — Tai reikia išsiaiškinti. Bažnyčia jieško žmogaus, jieško, kad būtų gerbiamas valstybės autoritetas. Bažnyčia paruošia žmogų imtis atsakomybės kaip šeimos galvos, kaip tėvų, kaip profesijos žmonių, kaip visuomenės narių; ji paruošia žmogų jo pilietinėms pareigoms ir valstybės autoriteto gerbimui.

4. Valstybė esanti laicistinė. — Daugelis katalikų mano, kad socialinė katalikų doktrina nepripažįsta laicistinės valstybės. Nereikia šių dalykų painioti. Laicistinės valstybės supratimas yra tas, kad valstybė yra autonomiška savo veiklos srityse, grynai pasaulietiškuose dalykuose, vykdydama politinius, ekonominius ir administratyvinius, juridinius, karinius bei švietimo reikalus. Katalikų socialinė doktrina atmeta tik antireligines valstybės užmačias, bet ne ką kitą. Bet valstybė, net būdama atskirta nuo Bažnyčios, negali pamiršti reli-

ginio veiksnio, religinio fakto, negali nesilaikyti moralinių dėsnių. Valstybė, kuri gerbia sąžinės laisvę, negali pamiršti Bažnyčios ir jos doktrinos socialinėje plotmėje.

5. Katalikų socialinė doktrina teliečianti tik katalikus, ji kitų nesaistanti. — Bažnyčia kreipiasi į visus. Ji pageidauja visų lojalaus ir veiklaus bendradarbiavimo, kad būtų įkurta ekonominė ir socialinė santvarka, kuri geriausiai atitiktų žmogaus kilnumui ir Dievo įsakymams. Katalikų socialinė doktrina spinduliuoja ir visiems kitiems, ne vien katalikams. Jos dvasia spindi ir parlamentų ginčuose ir teismų sprendimuose bei valstybių vyrų kalbose.

6. Socialinė katalikų doktrina esą remiasi prigimtaja teise ir apreiškimu. Šiandieną tai netinka. — Katalikų doktrina iš apreiškimo papildoma prigimtaja teise, jai neprieštaruoja ir gina svarbiausias žmogaus teises ir laisvę, ji pageidauja žmoniškos ekonomijos, bendrojo gėrio, socialinio teisingumo, broliškos meilės. Kas čia yra priešinga žmoniškumui, valstybės interesams? Ji kelbia sartiną meilę ir Dievo meilę, — kas čia negera valstybei ir žmonijai?

7. Katalikų socialinė doktrina esanti kartu per griežta savo principais ir kartu neaiški pritaikymu praktikoje. — Katalikų socialinė doktrina yra labai lanksti pritaikymo srityje kiekvienai epochai, kiekvienam amžiui, nežiūrint, kad ji yra griežta savo principuose. Žmogaus asmenybės supratimas, visuomenės supratimas, žmonių santykių klausimai visuomet lieka tie patys.

8. Pats socialinės doktrinos vardas esąs neaiškus. — Nereikia klausimo painioti. Socialinė katalikų doktrina neturi tos prasmės, kad tai yra ekonominės sistemos, ar politinės partijos doktrina. Katalikų socialinė doktrina atsisako pateikti techniška programą pasaulietiniais klausimais. Ji tai palieka valdžiai, pasauliečiams. Ji tik nori, kad nebūtų pamirštas Bažnyčios mokslas socialiniais klausimais ir kad jai nebūtų draudžiama skelbti savo principus⁷.

Šalia išvardytų užmetimų, štai dar kiti du paskutiniai priekaištai.

9. Viskas esą labai gražu. Bet katalikų socialinės doktrinos idealas esąs taip abstraktus, tolimas, taip nesuderinamas su visa dabartine socialine, ekonomine santvarka, o modernišką pasaulis turįs tiek komplikotų klausimų, kad sunku esą suprasti, kaip katalikų socialinė doktrina galėtų katalikų pastangoms duoti tinkamų nurodymų bei vadovauti jų pastangoms, kada kasdieną jie turį susidurti su tikrove šių dienų socialiniais klausimais.

Pijus XII drąsiai į tai yra atsakęs. Klausimas sukasi apie tai, kad reikia « visišką pasaulio reorganizacijos ir visiško atnaujinimo ». « Reikia perorganizuoti pasaulį ... Iš laukinio žmogaus reikia jį žmo-

⁷ Mgr. GUERRY, Ten pat, 32-43 psl.

gumi padaryti, iš žmogaus reikia jį dievišku padaryti, pagal Dievo širdį »⁸.

Reikia pasaulį perorganizuoti pagal teisingumą ir meilę⁹. Reikia « daug studijų, daug darbo, daug savęs pamiršimo ir ypačiai daug meilės »¹⁰.

10. Sutikime, kad mes pažįstame didžiausias popiežių enciklikas, liečiančias Bažnyčios socialinę doktriną. Bet daugelis tų tekstų yra tik popiežių kalbos, pareiškimai per radiją. Jei pripažįstama enciklikos, tai vis dėlto negalima tokios pat reikšmės teikti popiežių kalboms, pasakytoms įvairiomis progomis.

Šiuo reikalu reikia išskirti ekstrordinarius popiežių pareiškimus *ex cathedra*. Tai yra neginčijami katalikams dalykai, kurie yra dogmos. Šalia to yra paprastu keliu daryti popiežių pareiškimai — enciklikos, kalbos, laiškai, kuriais popiežiai pareiškia savo mintis mums rūpima socialine katalikų doktrina. Tai yra tradicinis Bažnyčios kelias. Ne tik popiežiai, bet ir vyskupai nusako tiesas, kurių katalikams reikia laikytis. Tikintieji jas turi priimti. Ir tai sakant, reikia prisiminti Evangelijos žodžius: « Kas Jūsų klauso, manęs klauso »¹¹. Reikia nepamiršti, kaip kardinolas Liénart 1929 m. yra sakęs: « Bažnyčia tai laiko morališkai reikalinga. Bažnyčia ragina. Bažnyčia nori. Bažnyčia sugestionuoja. Bažnyčia rekomenduoja. Ir popiežių kalbos, pareiškimai per radiją, turi tiek pat autoriteto, kiek enciklikos »¹².

III. KATALIKŲ SOCIALINĖS DOKTRINOS REALUMAS

Atžymėję svarbesnius priekaištus katalikų socialinei doktrinai, iš naujo dar grįžkim į tuos priekaištus tuo tikslu, kad galėtumėme pasisakyti, ar Katalikų Bažnyčios socialinė doktrina yra reali ir yra aiški tik principų plotmėje, ar, priešingai, ji gali mums nurodyti ir kai kurias orientacines gaires veiklai. Šiuo klausimu pasirodė stambus veikalas¹³.

Išvardyti klausimai, reikia pripažinti, daugumoje pačių katalikų yra keliami, nežiūrint, kad vis labiau ir labiau katalikai su socialine

⁸ PIJAUS XII 1952 m. vasario 10 d. radijo kalba.

⁹ PIJAUS XII 1939 m. spalio 20 d. kalba.

¹⁰ PIJAUS XII 1947 m. sausio 8 d. kalba Romos patricijams.

¹¹ Luko 10, 16.

¹² Mgr. GUERRY, Ten pat, 168-195 psl.

¹³ Jean-Yves CALVEZ ir Jacques PERRIN, *Église et Société économique. L'enseignement social des Papes de Léon XIII à Pie XII (1878-1958)*, Éd. Aubier, Paris 1959.

Bažnyčios doktrina susipažįsta ir ją stengiasi praktikuoti. Keldami realumo klausimą, katalikai patys norėtų, kad Katalikų Bažnyčios socialinė doktrina būtų aiškesnė ir duotų daugiau orientacijos gairių, kaip praktiškai tą doktriną vykdyti. Tokie jau dabar laikai — norima viską aiškiai turėti ir matyti aiškius nurodymus, kaip ir ką reikia vykdyti. Tai atominio amžiaus praktika ir reikia su jaja skaitytis.

Pirmoje eilėje katalikų socialinės doktrinos realumo klausimas kyla iš Jungtinių Amerikos Valstybių, kur Edward Duff, iš *Social Order* Instituto, esančio Saint Louis mieste, kelia klausimą nuosavybės reikalui, ar jinais yra suderinama su amerikonišku ekonominiu, socialiniu ir politiniu kontekstu. Jis tą klausimą kelia, nes Jungtinių Amerikos Valstybių esanti nežinoma privačios nuosavybės sąvoka ir ten viskas esa koncentruota stambiose « kompanijų » įmonėse. Duff eina toliau, teigdamas, kad niekur pasaulyje nebeegzistuojanti privatinė nuosavybė, « žemės nuosavybė ir gamybos įrankiai, taip, kaip mes randame etikos vadovėliuose »¹⁴. Teigimas yra realus, bet pamirštama, kad moraliniai reikalavimai pasilieka galioje ir jie nepraranda prasmės, nors jie praktiškai ir nebūtų užlaikomi. Pagal Duff Jungtinėse Amerikos Valstybėse darbininkai nesijaučia darbdavių pavergti. Sovietų Sąjungos pasiekti rezultatai įrodą, kad yra kitų paskatų kurti, negu vien nuosavybės klausimas. Pagaliau, kas liečia ekonominę saugumą — vakarų pasaulis niekuomet neturėjęs tokio laikotarpio, kad tiek maža žmonių mirtų iš bado, ar nuo ligų vien dėl maisto ar mediciniškos pagalbos stokos.

Niekas negali drausti panašius klausimus kelti. Bet ryšium su šiais klausimais, turime iš kitos pusės dar šiuos klausimus iškelti.

Pirmiausia, klausimas kyla, kodėl rodoma Katalikų Bažnyčios socialinės doktrinos atžvilgiu toks jautrumas. Pavyzdžiu gali būti šiais metais (1959) keltas prancūzų dienraščių klausimas, kodėl kardinolai Liénart ir Richaud bei arkiv. Mgr. Guerry « eina į Cezario veikimo sritį ». Tai lietė kai kurių įmonių darbininkų atleidimą ir išvardytų Bažnyčios hierarchų intervenciją, kad darbininkai nebūtų atleisti. Tas jautrumas juo labiau yra nesuprantamas, nes valstybė juk nėra galutinis gėrio ir blogio teisėjas ekonominiuose santykiuose. Valstybė gali ir suklysti, tai kodėl Bažnyčia negali tarti savo žodžio klausimais, kurie liečia žmonių padėtį ir jų moralę?

Ir šiuo reikalu dažnai praktiškame gyvenime įvyksta keistas sutapimas: tiek marksistai, komunistai, kurie Bažnyčios socialinę doktriną laiko « reakcionieriška », tiek konservatoriai, kurie Bažnyčios socialinę doktriną kartais palaiko revoliucionieriška — puola

¹⁴ Edw. DUFF, *Property in the American environment*, Social Order, January, 1959, 2 psl.

katalikų socialinę doktriną ir Evangeliją, kaip netinkamus dalykus. Tai geriausias įrodymas katalikų socialinės doktrinos realumo, arba geriau pasakius, tai yra įrodymas, kad Katalikų Bažnyčios socialinė doktrina nėra tinkamai suprantama. Čia ir glūdi visa drama. Visi nesusipratimai, susiję su katalikų Bažnyčios socialine doktrina dažniausia kyla dėl to, kad katalikų socialinė doktrina bei jos pasiūlymai nėra su atitinkamu rimtumu studijuojami ir taikomi praktiškame gyvenime.

Išvardyti Duff teigimai, liečią nuosavybės klausimą, nereikia suprasti taip, kaip jis juos perduoda pagal moralinius vadovėlius. Bažnyčios doktriną aiškinant ir skelbiant, reikalinga yra ją imti su visais niuansais. Kada Bažnyčia kalba apie nuosavybę, reikia pagalvoti ir apie tai, kad Bažnyčia neaiškina tai visa grynai materialistiškai. Bažnyčios socialinė doktrina nėra baigta: reikia kai kuriuos principus suprasti, kaip tradicinius; reikia taip pat kai kuriuos dalykus suprasti, kaip dalykus, kuriais Bažnyčia aiškina savo doktrinos turinį. Reikia geros valios ir lojalumo interpretuojant Katalikų Bažnyčios socialinę doktriną.

Nereikia pasitenkinti tik kai kuriomis katalikų socialinės doktrinos nuotrupomis ir pamiršti visumą. Sakysime, praktiškai dažnai taip įvyksta, kada prisimenama plačiai žinomas korporatizmo terminas. Jis buvo pavartotas *Quadragesimo anno* enciklikoje. Korporatizmas buvo suprantas daugiau kaip kooperavimas. Lygiai tas pats yra su kitu terminu — profesinės organizacijos. Šie terminai negali būti išskirti iš katalikų socialinės doktrinos, kuri visuomet primena draugijų teises, darbininkų sindikatų klausimą.

Panašiai yra ir su kitu klausimu, liečiančiu tai, kad Bažnyčia nelaiko priešingu prigimtinėi teisei fakto, jog yra žmonių, gyvenančių iš algų (salarit), bet ir šiuo klausimu nereikia pamiršti, kad Bažnyčia taip pat nelaiko natūraliu dalyku, jog proletariatas amžinai liktų toje padėtyje, kurioje jis yra¹⁵.

Aiškinant katalikų socialinę doktriną visuomet reikia turėti galvoje, kad negalima atskirų dalykų išskirti iš visos doktrinos visumos. Praktiškos išvados, pagal katalikų socialinę doktriną, visuomet yra sudėtingos, niuansuotos pagal pagrindinius doktrinos principus. Ir galutinėje išvadoje galima pasakyti, kad aiškinant katalikų socialinę doktriną, reikia daug intelektualinių pastangų, nuoširdžių ir nesuinteresuotų. Tik tuo būdu galima prieiti prie praktiškų formulių, jas praktiškai pritaikyti neprasižengiant su doktrinos intencijomis.

¹⁵ PIJAUS XII kalba 1944.II.22 d. gavėnios pamokslininkams, *Acta Apostolicae Sedis*, 36 (1944) 85 psl.

Jei katalikai, krikščionys veikia ne pagal nuoširdžius įsitikinimus, — tuo atveju galima juos pavadinti veidmainiais. Ir dažniausiai katalikai, vadinamieji akcijos žmonės, gauna patirti nemalonumų vieni iš kitų, dažnai jie būna vieni kitų kaltinami kaip klystantys ir nutolstantys nuo katalikų socialinės doktrinos. Taip jie patenka į vadinamų nerealistų eiles, kurie ir pradeda abejoti katalikų socialinės doktrinos realumu.

Todėl, antroje eilėje, kyla klausimai, susiję su katalikų socialine doktrina ir jos praktišku pritaikymu.

Šioje klausimų srityje visuomet prisimintinas šis pagrindinis dalykas: katalikų socialinė doktrina nori būti daugiau religinio ir moralinio pobūdžio, bet ne techniško, kaip Pijus XI yra pasakęs: « Bažnyčia neturi tam atitinkamų priemonių ir kompetencijos ». Ji įsikiša tik į visa tai, kas liečia moralę. Kada apie tai kalbama ir prikišama katalikų socialinei doktrinai nerealumas — reikia nepamiršti, kad praktiški uždaviniai yra intelektualinio pobūdžio klausimai, kur reikalinga yra paruošti veiklos schemas ir planai, reformos, įvairios struktūros, kurios — pripažinkime — turi katalikų būti ruošiamos, bet nepamirštant katalikų socialinės doktrinos turinio ir principų.

Pagaliau, trečioje eilėje, kyla klausimas, ar katalikų socialinė doktrina yra reali, jei jinais nori institucijų ir dvasios reformos be revoliucijos, kai dabar, atominiame amžiuje, viskas eina revoliucijos keliu.

Keliamas klausimas yra labai aktualus šiandieną. Iš tikrųjų, jei kraštuose, kur katalikai yra valdžioje, katalikų socialinė doktrina būtų taikoma, — tai visu tikrumu galima būtų teigti, jog tų valstybių vaizdas pakitėtų ir jisai skirtųsi tiek nuo senosios kapitalizmo sistemos, tiek nuo modernišką kapitalizmo supratimo ir lygiai jisai skirtųsi ypačiai nuo komunistinio kolektyvizmo. Ir dėl to, galima į keliamą klausimą atsakyti, jog katalikų socialinė doktrina yra revoliucinė, nes ji skelbia esmines reformas, ne reformėles ir turi galvoje visą institucijų visumą.

Katalikų Bažnyčios skelbiama socialinė doktrina, jei gerai ją suprantame ir gerai į ją išigiliname, yra greičiausiai pati revoliucionieriškiausia ir realiausia doktrina. Ji nesiriboja kai kuriomis ekonominėmis institucijomis, tuo tarpu kada marksizmas nori ribotis, tikėdamasis laimėti, arba, eventualiai pralaimėti, skelbdamas tik valstybinę nuosavybę, kaip gamybos priemonę. Nepamirškime, kiek aukų marksizmas pareikalavo Sovietų Sąjungoje užsiblokuodamas ideologijos ir institucijų srity. Realizmas nėra vien revoliucijos reikšimosi lytis; priešingai, kas nori būti realistas — turi būti lankstus. Ir šioje srityje katalikų socialinė doktrina, kol priešingai nebus

įrodyta, galima teigti, yra pati realiausia, neskelbdama jokių revoliucijų.

Tiesa, dar yra kitas revoliucijos metodų bruožas, būtent, vartojimas, ar nepavartojimas prievartos. Bet šiuo klausimu Bažnyčios doktrina yra tradicinė: jėgos pavartojimą ji teleidžia tik tam, kad būtų atitaisyta neteisėtumai. Jei jėgos pavartojimas yra perdedamas, jos vartojimas gali pereiti į neteisėtumą ir neteisybę.

Bažnyčios doktrina visuomet nori netinkamų institucijų transformacijos, bet tik pagal savo skelbiamus principus. Ji kovojo savu laiku prieš vergiją, skelbdama žmonių lygybę ir žmogaus kilnumą, ji veikė vergų labui, juos laikydama žmonėmis, lygiais visiems kitiems, broliais krikščioniais. Šiandieną yra tas pat. Bažnyčia negali ir neturi priemonių panaikinti vienokį ar kitokį ekonominį režimą, bet ji nuolat kartoja savo principus. Ir skelbdama savuosius principus — ji vartoja tikriausią kelią ir labiausiai tikrą, kad radikaliai būtų pakeistos institucijos, kurių neteisingumą ji nurodo.

Visas katalikų socialinės doktrinos mokslas spindi šita dvasia ir šitais metodais. Dėl to nieku gyvu negalima teigti, kad ta doktrina nėra reali, nes nereališkiausias dalykas yra prievartos metodai.

IV. KATALIKŲ SOCIALINĖS DOKTRINOS VAIDMUO BEI PAJĖGUMAS

Neįmanoma yra šios paskaitos rėmuose smulkiai nurodyti, vaduojantis statistiniais duomenimis, koks yra iš viso Romos Katalikų Bažnyčios pajėgumas, jos veikimo priemonės ir jos vaidmuo, nors tai pritiktų, jei norėtumėme visu tikslumu parodyti, koks yra pačios katalikų socialinės doktrinos vaidmuo, koks jis galėtų eventualiai būti ir koks jo pajėgumas galėtų būti, ar yra praktiškas šiais laikais. Socialinio krikščionybės pajėgumo klausimas yra susijęs su Katalikų Bažnyčios pajėgumu bei vaidmeniu. Todėl reikia tenkintis tik trumpa apybraiža.

Štai, pirmiausia, keletas duomenų bendros orientacijos sumetimais. Visame pasaulyje skaičiuojama apie 456 milijonus katalikų, t.y. visų pasaulio gyventojų penktadalis. Ir tai yra beveik dvidešimt amžių Evangelijos skelbimo rezultatas. Indusų tikėjimo skaičiuojama 321 milijonas, budistų — 200 milijonų, islamo — 365 milijonai.

Nurodant šiuos duomenis, yra svarbu pažymėti du dalyku: kada kitų religijų žmonės gyvena beveik kompaktine mase, katalikai yra išsisklaidę po visą pasaulį. Iš vienos pusės tai įrodo katalikybės jėgą, spinduliavimą, iš kitos pusės — tai yra ir jos silpnybės prie-

žastis, nes, būdami išsisklaide, katalikai negali taip padaringai veikti, kaip kitų religijų žmonės. Kada kitų religijų atstovai beveik nesi-reiškia tarptautiniame gyvenime, tarptautinėse institucijose — katalikai visur yra ir visur jie dalyvauja, jei ne kaip katalikybės atstovai, tai kaip Katalikų Bažnyčios stebėtojai. Popiežius visuomet iškilmingai taria savo žodį kiekvienu momentu ir jojo balsą girdi visas pasaulis, ne vien katalikai. Tai yra antras svarbus bruožas, įrodąs katalikų kokybinį svorį, ne vien kiekybinį.

Dar yra kitas svarbus veiksnys, kurį reikia pažymėti, tai kunigų skaičius pasaulyje. Nekalbėsiu apie jų skaičių, bet pateiksiu kitą duomenį, būtent: Europoje skaitoma vienas kunigas 888 katalikams, Azijoje — vienas kunigas 1.300 katalikų, Afrikoje — vienas kunigas 1.400 katalikų, Pietų Amerikoje, žemyne, kur yra apie trečdalis viso pasaulio katalikų, — vienas kunigas 5.000 katalikų, Haiti yra vienas kunigas tik 7.888 katalikams ir Gvatemaloje vienas kunigas 16,038 katalikams. Brazilijoje yra viena provincija, kur vienas tik kunigas yra 40.000 katalikų (Caëtie diecezija).

Tad, Pietų Amerika, žemynas, kuris materialiai atsilikęs, yra ir kunigų skaičiumi blogiausiai aprūpintas¹⁶.

Kada kalbame apie duomenis, prisiminkime Nikitos Chruščiovo žodžius: «Už penkiolikos metų Europa bus marksistinė». Ir šiuo klausimu reikia sutikti, kad tai yra rimtas išpėjimas Katalikų Bažnyčiai ir visam Vakarų pasauliui. Pripažinkime, kad Vakarai šiandieną neturi politikos Sovietų Sąjungos atžvilgiu. Jie veikia diena po dienos, jie neturi moralinės jėgos, moralinio atsparumo. Jie neturi doktrinos. Eventualiai, gal būt Vakarai tikisi Bažnyčios religine jėga, ypač Katalikų Bažnyčios. Bet Vakarai tik pagerbia Katalikų Bažnyčią, išklauso jos skelbiamų žodžių, tačiau Vakarai neseka Katalikų Bažnyčios doktrinos. Čia ir yra Vakarų pasaulio tragedija, čia ir glūdi klausimas, ar krikščionybės socialinė doktrina yra reali, ar ji yra pajėgi visus pavojus apgalėti. Vakarai lig šiol nepajėgė suprasti, kad marksizmą-komunizmą galima nugalėti tik pasaulietiškoje plotmėje, bet ne religijos plotmėje, nes marksizmas-komunizmas nėra religija, tai yra tik žmonių materialistinė filosofija.

Stalinas karo metu esąs Rooseveltui ir Churchillui kėlęs klausimą, kiek popiežius turįs divizijų. Jis tą klausimą kėlė, kaip strategas, norėdamas žinoti, koks yra Katalikų Bažnyčios pajėgumas dabar, šiais laikais, nes Katalikų Bažnyčia komunizmui yra mirtinas priešas.

Teologai gal galėtų atsakyti, kad amžių eigoje Bažnyčia, Dievo malonės dėka, turėjo ne kartą stebėtinų atgimimo reiškinių. Gal

¹⁶ Duomenys pagal *La Croix* 1959.VI.9 d. numerį.

būt ir dabar įvyks atgimimas. Gal būt pop. Jono XXIII šaukiamas visuotinis konciliumas ras kelią, kaip geriausia yra šiandieną Katalikų Bažnyčiai veikti, kokiais metodais. Tikėkimės. Bet tas visuotinio koncilio šaukimas yra aiškus įrodymas, kad Katalikų Bažnyčia supranta pavojų ir jieško išeities. Bažnyčia turi apskaičiuoti savo jėgas, susiorientuoti, kokios silpnybės yra ir kaip galima būtų jas atitaisyti.

Nepamirškime, kad Šv. Sostas turi tylų vaidmenį. Jis padarinas, nežiūrint visų silpnumų. Šv. Sostas turi techniškas priemones informuoti pasaulį. Tradiciniai Bažnyčios pamokymai veikia. Smarkiai veikia pastaruoju laiku vadinama religinė sociologija. Prancūzijoje kai kurie teologai galvoja, jog reikėtų, kad būtų veikiamą nauja lytimi — darbo teologijos mokslu, kaip yra moralinė, spiritualinė teologija. Šalia išvardytų priemonių Šv. Sostas turi autoritetą, kurio niekas negali ginčyti. Net ir komunistiniuose kraštuose katalikai seka Romos balsą. Laisvuose kraštuose tas pats reiškiny.

Tad, organizacija, informacija, disciplina yra reiškiniai, kurie įrodo Katalikų Bažnyčios pajėgumą visose srityse taip pat ir mums rūpimu klausimu. Bet visais laikais ir dabar — Bažnyčia gina išimtinai dvasinę sritį, dvasines teises. Tai yra Bažnyčios nepriklausomybės požymis ir prigimtis. Jinai neriša savo likimo su jokia režimu, su jokia civilizacija. Čia yra Bažnyčios jėga, kuri negali būti lyginama su divizijų skaičiumi. Dėl to Bažnyčia eina į atsilikusius kraštus ir ten skelbia evangeliją, net jei ir nepatiktų kai kuriems Vakarų kraštams. Čia Bažnyčia įrodo, kad ji nėra reakcionieriška. Šią linkmę prisiminkime pastaruoju laiku tą faktą, kiek Katalikų Bažnyčia išventė naujų kunigų, kiek paskyrė naujų vyskupų įvairių rasių tarpe. Ir džiugus yra faktas, kad katalikų skaičius Afrikoje labai smarkiai auga. 1927 m. juodosios rasės katalikų ten tebuvo tik apie 3.500.000, o 1955 m. jau 15.583.000. Dabar prašoka 21.000.000. Vien tik 1955 m. Afrikoje buvo pakrikštyta 1.015.000 juodųjų. 1962 m. ten buvo daugiau 2.000.000 katechumenų besiruošiančių krikštui.

Suprantama, Bažnyčia šiandieną nėra pripažinta *de jure*. Katalikybė toleruojama. Jos jėga tėra tik moralinė. Tai yra daugiau dvasinės įtakos veiksnys. Svarbiausias gal Katalikų Bažnyčios silpnumas šiandieną yra tas, kad 90% katalikų yra Vakaruose — Europoje ir Amerikoje, o politinėje plotmėje visi interesai yra nukrypę į Aziją ir Afriką. 60.000.000 katalikų šiandieną yra už geležinės uždangos, kur, deja, nei Bažnyčia, nei Vakarų laisvasis pasaulis nedaug gali padėti, išskyrus radijo transliacijas, simpatijas.

Pačiame laisvajame pasaulyje matome reiškinius, kurie negali Bažnyčios džiuginti, pavyzdžiui, nukrikščionėjimas. Sakysime Ita-

lijoje — nustatyta, kad 46% kaimo gyventojų balsuoja už komunistus. Kas bus su katalikais Pietų Vietname, Pilipinuose, Formozoje? Libane katalikų padėtis irgi neaiški. Bet yra ir džiuginančių reiškinių: Šiaurės Amerikoje jau 25% gyventojų yra katalikiškai krikštijami, Kanadoje 44,7%.

Įdomiausias reiškinys, konstatuotinas šiandieną yra tas, kad Bažnyčios ribos atitinka laisvojo pasaulio riboms. Ir Bažnyčiai tenka iš komunistinės ir Maskvos propagandos tie patys smūgiai, kaip Vakarams. Užtat ir primetama, kad Bažnyčia yra kapitalizmo šalininkė.

Į reikalą žiūrėdami pasauliečių akimis, negalime nekonstatuoti ir to, kad Katalikų Bažnyčia turi ir vidinių sunkumų, ar nesklaidumų. Jie yra dviejų rūšių: vieni yra susiję su reorganizaciniais klausimais senų krikščioniškų tradicijų kraštuose, kiti yra susiję su katalikų įsistiprinimu kraštuose, kurie naujai yra perėję į katalikybę.

Pietų Amerikoje susiduriama, kaip sakyta, su kunigų stoka, su politiniu nepastovumu, su antiklerikalizmu, su religine ignorancija. Kai kur tik vienas kunigas tenka 6.000 katalikų, kada Prancūzijoje vienas kunigas tenka 727 katalikams. Ši kunigų stoka yra panaudojama protestantų, kurių misijos, išvytos iš Kinijos, šiandieną braunasi į Pietų Ameriką.

Europoje vyksta katalikiškos akcijos krizė. Tai matyti Prancūzijoje, tai matyti beveik ir visoje Europoje. Pagrindinė priežastis, kodėl katalikiškoji akcija Europoje silpnėja, yra jos supolitinimas. Dėl to yra įieškoma naujų kelių, būtent — organizuoti parapijinį gyvenimą taip, kad jis atitiktų gyventojų nuotaikas. Nauji liturginiai ir bibliniai bandymai yra daromi, kad būtų pašalinta tikinčiųjų religinė ignorancija. O jaunimo tendencijos yra tokios, kad jis norėtų katalikybėje rasti dinamiškus sprendimus pasaulietiškais klausimais, kad katalikybė taptų patraukli ir viliojanti. Ir krikščioniškos partijos — jų tarpe krikščionys demokratai — negali šios jaunimo tendencijos patenkinti. Vieningos, apjungtos Europos idėja į tai taipgi nedavė atsakymo.

Šiaurės Amerikoje konstatuojama, kad religinis atgimimas yra mažesnis negu kultūrinis. Tiesa, pašaukimų skaičius ten didėja, katalikų institucijos auga, bet tas pats reiškinys pastebimas ir pas protestantus. Tik 44% katalikų teskaito katalikiškus leidinius. Daugiau rūpinamasi laukujais dalykais, kaip katalikų doktrinos pagilinimu.

Afrikoje, juodųjų tarpe, dabar yra 10,7% katalikų. Bet katalikybė susiduria ir su islamo plėtimusi ir su komunizmu. Svarbiausia, nėra politinio pastovumo. Viskas juda.

Tad, visur, pastebima tas pats reiškinys — tiek pramonės kraštuose, tiek kraštuose, kur vyksta transformacija visose srityse — Bažnyčia visur nukenčia.

Gal klystama, bet yra daug žmonių, kurie galvoja, kad šiandieną Bažnyčiai reikia rasti naujų kelių, kitais metodais skelbiamos ideologijos bei doktrinos; nebepakanka tenkintis tomistine teologija. Tikimasi, kad Bažnyčia sukels dogmatinį atbudimą, nes dogmatika šiandieną palieka tik dvasininkų tarpe ir nebeapima masių. Bažnyčiai reikia taip tvarkytis, kad masės nenutoltų nuo Bažnyčios, kaip savu laiku buvo ir yra nutolusios nuo Bažnyčios darbininkų masės, ką įrodo religinė sociologija. Nors yra gražių dvasinio atgimimo ženklų, tačiau trūkstant kunigų, nukrikščionėjimas eina į visus sluoksnius. ir tai visose tautose. ypačiai kraštuose, kurie yra atsilikę ir kur islamo tikėjimas ir marksizmas turi didelio pasisekimo.

Svarstydami mums rūpinimą klausimą, koks yra socialinis krikščionybės pajėgumas, galime rasti nepaprastą eilę duomenų, kurie įrodo, kiek katalikybė spinduliuoja, kiek ji visuose kraštuose gražiai reiškiiasi, kiek turi įvairių profesinių organizacijų, kiek katalikai reiškiiasi politiniame gyvenime ir kiek turi jie įtakos. Gražiausia iliustracija yra šie faktai: Vokietijoje, Belgijoje, Liuksemburge, Olandijoje, Austrijoje, Italijoje katalikai turi vadovaujantį vaidmenį. Bet ar visur yra taikoma Bažnyčios skelbiama socialinė katalikų doktrina, tai yra kita problema, kuri negali užtemdyti socialinio krikščionybės pajėgumo reikšmės ir įtakos.

Štai keletas duomenų, kurie ryškiai įrodo socialinį krikščionybės pajėgumą: tarptautiniame gyvenime: Jungtinių Tautų Organizacijai katalikybė teikia savo paramą; katalikai aktyviai dalyvauja tarptautinėse organizacijose, kur jie neša daug atsakomybės; katalikybė kuria tam tikrą dvasią, klimata, kuris tarptautiniame gyvenime favorizuoja pačios Jungtinių Tautų Organizacijos veikimą.

1948 m. Kalėdų žodyje pop. Pijus XII pasakė: «Tegu Jungtinių Tautų Organizacija tampa pilnutine ir gryna tarptautinio solidarumo ir taikos išraiška».

Tarptautinėje plotmėje katalikai aktyviai dalyvauja įvairiose organizacijose, kurių vienos yra tarptautinės ir tarpvyriausybines, kitos privatinės.

Pirmųjų tarpe yra Ekonominė ir Socialinė Jungtinių Tautų Organizacijos Taryba, Socialinė Komisija, specialios komisijos įvairiais klausimais, pagaliau UNESCO. Čia visur katalikai, kartu dalyvaujant su kitais, gali reikšti mintis, kurios turi konsultatyvines teises. Čia gali pasireikšti organizacijos ir pateikti projektus, pasiūlymus pagal socialinės krikščionybės doktrinos principus. Durys yra atviros.

Taip pat ir privatinės organizacijos gali tarti savo žodį. Iš jų paminėtina: Tarptautinės Katalikų Organizacijos (O.I.C.), kurių yra keturios dešimt (intelektualai, mokytojai, profesoriai, darbdaviai, darbininkai, gailestingosios seserys, žurnalistai ir t.t.). Kai kurios iš jų yra masių organizacijos, kaip Katalikų moterų organizacijų tarptautinė sąjunga, su 36.000.000 narių, Katalikų Darbininkų Organizacija (J.O.C.) su 2.000.000 narių, Tarptautinė krikščionių sindikatų Konfederacija su 3.000.000 narių, Krikščionių darbininkų sąjūdžių tarptautinė federacija su 3.000.000 narių. Visos jos gali kooperuoti tarptautiniame gyvenime, atstovauti, ginti, skleisti krikščionišką doktriną klausimais, kurie liečia tarptautinį gyvenimą, gali formuoti kompetentingus specialistus, apaštalus, tarptautiniais klausimais, užtikrint katalikų atstovavimą Jungtinių Tautų Organizacijoje ir kitose jos institucijose, gali darbuotis tautų susiartinimo klausimais.

Šiam visam darbui koordinuoti egzistuoja vadinamoji Katalikų Tarptautinių Organizacijų Konferencija, kur susirenka jų pirmininkai. Šventasis Sostas čia nuolatos atstovaujamas.

Šalia šios organizacijos veikia trys informacijos ir ryšių centrai tarptautinėms katalikų organizacijoms, būtent:

Tarptautinių Katalikų Organizacijų Informacijos centras, veikiantis Ženevoje, prie Jungtinių Tautų Organizacijos rūmų.

Tarptautinis Katalikų Civilizacijos centras prie UNESCO Paryžiuje. UNESCO organizacijoje Šv. Sostas turi savo nuolatinį stebėtoją.

Ryšių centras tarp Tarptautinių Katalikų Organizacijų ir Misijų su centru Romoje¹⁷.

Išvadoje galima teigti, kad tiek atskirų tautų gyvenime, tiek tarptautiniame gyvenime, socialinis krikščionybės pajėgumas gali nuolat pasireikšti ir jis turi galimumų savo mokslui, savo tiesoms skelbti. Katalikai gali įnešti daugiau susipratimo dvasios ir nuotaikų, susitaikymo dvasios ir daugiau vienumo (unité). Krikščionybės vaidmuo turi plačias galimybes, yra privilegijuotoje padėtyje ir gali daug padaryti.

V. SOCIALINIO KATALIKŲ PAJĖGUMO SĄLYGOS

Kalbėdami apie socialinį krikščionybės pajėgumą, visai nutylėjome apie labai daugelį dalykų, kurių nereikia iš akių išleisti. Prisiminkime tik katalikų misijonierių darbus, atliktus įvairiose socia-

¹⁷ Mgr. GUERRY, *L'Église et la Communauté des Peuples*, Paris, Bonne Presse, 1958 m., 286-300 psl.

linių problemų srityse visuose žemynuose, prisiminkime lygiai katalikų pagalbą tremtiniam. Štai Belgijoje veikianti *L'Aide a l'Église de l'Est*, vien 1958 m. yra davusi 9.447.647 prancūzų frankų pabėgėliams Prancūzijoje, kurios sumos 4.000.000 fr. atiteko lenkams. Šioji organizacija, daugiau žinoma *Oastprieesterhuelfe* vardu — rūpinasi pabėgėliais, Tylos Bažnyčia ir ateities paruošimo klausimais. Nekalbame specialiai ir apie labdarybės srityje turimus katalikų nuopelnus, nes tai nėra mūsų tikslas. Bet labdarybė visuomet katalikų darbe bus reikalinga ir ji yra būtina, nes Kristus yra pasakęs «Visuomet bus neturtingų jūsų tarpe».

Daug gal galima būtų kalbėti apie socialinio katalikų pajėgumo sąlygas, priemones, bet čia pasitenkinsime tik svarbiausiais dalykais. Jų tarpe tik šiuos paminėsime:

1942 m. Pijus XII Kalėdų proga sakytoje kalboje yra kvietęs krikščionis į *croisade* įkurti krikščionišką socialinę santvarką. Ar tai buvo vykdoma katalikų bei jų vadų tarpe? Atrodytų, kad tai tebuvo tik reliatyviai vykdoma. Žinodami padėtį visokeriopais požiūriais, turime konstatuoti, kad reikalinga yra veikla ir kova kaip sako Yves de Montcheuil, S.J.: «Teisingumas yra pergalės rezultatas prieš priespaudą, anarchiją ir netvarką»¹⁸. Prisiminkime tai, kad «jokia tauta niekad neišsivadavo iš vargo ir skurdo, nepasiekė geresnės būties be didelio ir sudėtingo rimto visų žmonių darbo, tiek tų, kurie veda darbus, tiek tų, kurie įsakymus vykdo»¹⁹. Ir šiame darbe reikia visuomet prisiminti du būtiniausius dalykus — «institucijų reformą ir papročių pataisymą»²⁰.

Tad, svarbiausias ir pirmasis dalykas yra krikščionybės socialinės doktrinos pažinimas, jos skelbimas ir kova už ją. Vietoje «klasių kovos» šūkio, kurį skelbia marksistai, — atrodo, katalikai turėtų paskelbti šūkį «Kovą už Teisingumą»²¹.

Antroji socialinio krikščionybės pajėgumo sąlyga yra tinkamas katalikų įsisąmoninimas paklusnumo ir laisvės klausimu Katalikų socialinės doktrinos srityje, kaip ir visose kitose Katalikų Bažnyčios doktrinos srityse.

Visi gerai žinome ir suprantame, kad Katalikų Bažnyčia reikalauja visiško paklusnumo. Jei mes vieną kartą tariamės esą katalikai, tai nieku gyvu negalime leisti sau ginčyti Katalikų Bažnyčios

¹⁸ *L'Église et le Monde actuel*, 2e éd., 37 psl., Témoignage Chrétien, Paris, 1945.

¹⁹ PIJUS XI, *Quadragesimo anno*, 274 psl. pagal vysk. V. Brizgio išleistas *Popiežių Enciklikas*.

²⁰ PIJUS XI, ten pat 282 psl.

²¹ Lucien GUISSARD, A. A., *Catholicisme et progrès social*, 99 psl. Paris, Arth. Fayard, 1959.

skelbiama doktrina. Laisvai mes įėjome į Katalikų Bažnyčios tikinčiųjų eiles ir laisvai jose pasiliecame. Jei laisvai pasiliecame — mes turime prisiimti vykdyti tai, ką skelbia Katalikų Bažnyčia, ar tai būtų dogmų srityje, ar socialiniais klausimais. Ir pasauliečiai, ne katalikai, pripažįsta, kad « Ten, kur yra *prisiimtas paklusnumas*, tik ten yra Laisvė ir niekur kitur »²².

Šiuo reikalu leidžiu sau priminti Paryžiaus arkivyskupo kardinolo Feltin 1958 m. gavėnios pastoralinį laišką, kuriame pasisako socialinės srities klausimu: « Katalikas žino, kad yra socialinė Bažnyčios doktrina ir kad ji yra jam privaloma. Pateikdama kataliko sąžinei tinkamos šviesos, jina jam padeda paruošti labiausiai žmonišką socialinę ir ekonominę santvarką. Jinai sprendžia ir padeda pašalinti klaidas arba klaidingas reakcijas. Jinai apvalo kelią ir jį išlaisvina tinkamam konstruktyviam ir sveikam darbui ». Jinai kataliko iniciatyvos nepanaikina, nes « Krikščionims priklauso jų pačių atsakomybe imtis politinių, ekonominių ir socialinių analizių ir pagal jas padaryti atitinkamas išvadas, kaip geriau būtų veikti. Katalikų socialinė doktrina nėra paruošta programa, kurią reikėtų tik vykdyti. Patys katalikai turi veikimo programą paruošti, programą, kuri, vaduodamasi taja doktrina, savo pažiūromis ir savo planais būtų tokia, už kurią pasauliečiai turėtų visišką atsakomybę »²³.

Žinome posakį *Roma locuta, causa finita*. Tad disciplinos ir paklusnumo reikalas katalikams, dirbantiems socialinėje srityje yra privalomas.

BAIGIAMOSIOS MINTYS

Kalbant apie socialinį krikščionybės pajėgumą, svarbiausia reikia galvoti apie « socialinio teisingumo ir socialinės meilės atnaujinimą visuomenėje »²⁴.

Jau Tridento konciliume Laynez, 1562 m. rugsėjo 6 d. yra padaręs katalikams išpėjimą: « Meilė, kuri favorizuoja netikinčiuosius ir pamiršta katalikus — nėra tikra meilė »²⁵.

Jei katalikai nori tikrai vykdyti socialinę Bažnyčios doktriną — pirmoje eilėje jie patys savo tarpe turi būti vieningi ir vieni kitiems parodyti ne žodžiais, bet darbais tikrą krikščionišką meilę.

²² Citata iš Simone WEIL pagal L. GUISSARD, A. A., *Catholicisme et Progrès Social*, Ten pat, 49 psl.

²³ Kardinolas FELTIN, *Obéissance et Liberté dans l'Église*, 25 ir 26 psl.

²⁴ PIJUS XI, *Quadragesimo anno*, pagal *Popiežių Enciklikas*, 298 psl.

²⁵ Mgr. J. RUPP, *Jean XXIII, l'Amérique Latine et nous*, straipsnis savaitraštyje *France Catholique*, 1959.I.21 d.

Tik tada jie galės tinkamiau ir sėkmingiau vykdyti Bažnyčios doktriną socialiniame gyvenime.

Savu laiku esu turėjęs paskaitą apie *Quadragesimo anno* Kaune. Baigdamas šį pranešimą, noriu tik pacituoti tos enciklikos žodžius:

« Tesusijungia tad visi geros valios vyrai, kurie po Bažnyčios Ganytojų akimis nori kovoti šitą gerą ir taikingą Kristaus kovą: ir visi Bažnyčios vadovaujami bei mokomi tesistengia kiekvienas pagal savo išmanymą, jėgas ir padėti šį tą įnešti į tą krikščioniškąjį žmonių visuomeninį atnaujinimą, kurį Leonas XIII savo nemirštamąja enciklika *Rerum novarum* pranašavo, "nejieškodami savęs nei to, kas jų yra, bet kas yra Jėzaus Kristaus" »²⁶. « Reikia, kad dirbą socialinį darbą pasižymėtų išmintimi bei laisvu nuo įvairių kraštutinumų sprendimu; kad jie ypatingai giliai būtų perimti Kristaus meilės, kuri viena tepajėgia maloniai, stipriai palenkti žmonių širdį ir valią teisybės ir žmoniškumo įstatymais »²⁷.

²⁶ PIJUS XI, *Quadragesimo anno*, pagal *Popiežių Enciklikas*, 308 psl.

²⁷ PIJUS XI, *Quadragesimo anno*, pagal *Popiežių Enciklikas*, 306 psl.

PANAUDOTA LITERATŪRA

- HECKEL, R., *Christianisme et socialisme démocratique*, Revue de l'Action Populaire, Éd. Spes, Paris, mėnesinis žurnalas, 116 nr., Mars 1958.
- BOSC, R., *Sociologie des relations internationales*, Ten pat, 127 nr., Avril 1959.
- CALVEZ, J.-Y., *Réalisme des principes sociaux de l'Église*, Ten pat 128 nr., Mai 1959.
- CHAMBRE, H., *Compétition de l'Est et de l'Ouest*, Ten pat, 129 nr., Juin 1959.
- J. E., *Regards sur le Monde: L'actualité sociale dans le monde*, kelių autorių apžvalga, Ten pat, 130 nr., juillet-août 1959.
- BRIZGYS, VYSK, Dr. V., *Popiežių Enciklikos*, Lux, 1949 m.
- Directoire Pastoral en matière sociale, à l'usage du Clergé*, 3e éd., Bonne Presse, Paris, 1951.
- Code Social, Esquisse de la doctrine sociale catholique*, Nouvelle synthèse, Éd. Spes, Paris, 1948.
- Code de Morale Politique*, Synthèse Doctrinale, Éd. Spes, Paris, 1957.
- Code de Morale Internationale*, Nouvelle synthèse, Éd. Spes, Paris, 1948.
- La conscience chrétienne et les nationalismes*, Semaine des Intellectuels catholiques, 1958, Éd. Pierre Horay, Paris, 1959.
- FELTIN, S. E. le Cardinal, *Obéissance et Liberté dans l'Église*, Lettre Pastorale, Carême 1958, Paris.
- GUERRY, S. E. Mgr., *La Doctrine sociale de l'Église*, Bonne Presse, Paris, 1957.
- GUERRY, S. E. Mgr., *L'Église et la Communauté des Peuples*, Bonne Presse, Paris, 1958.
- GUISSARD, LUCIEN, A. A., *Catholicisme et Progrès Social*, knygutė iš kolek-cijos *Encyclopédie du Catholique au XXe siècle*, Je sais-je crois, Éd. Ar-thème Fayard, Paris, 1959.
- GUISSARD, A. A. LUCIEN straipsnis *Enseignement de l'Église et progrès social. Politique et Religion*, Cahier 26, 1959, *Recherches et Débats du Centre Catho-lique des Intellectuels Français*. Éd. Arthème Fayard, Paris.
- MONTCHEUIL, S. J., YVES DE, *Le Problème social*, straipsnis knygoje *L'Église et le Monde Actuel*, Témoignage Chrétien, Paris, 1945.
- NICOLAS JEAN, A. A., *Onze ans du Paradis*, Libr. Artème Fayard, Paris, 1958.
- Pensée Chrétienne et Communauté Mondiale*, Cahier 23, 1958, *Recherches et Débats du Centre Catholique des Intellectuels Français*. Éd. Arthème Fa-yard, Paris.
- Problèmes du Catholicisme Français*, La Nef, 5, Éd. Juillard 1953.
- VALLIN, S. J. PIERRE straipsnis *L'Enseignement Social. La vie de l'Église sous Pie XII*, Cahier 27, 1959, *Recherches et Débats du Centre Ca-tholique des Intellectuels Français*, Éd. Arthème Fayard, Paris.

Paryžius

Dr. S. A. BAČKIS

L'IMPORTANCE DE LA DOCTRINE SOCIALE DE L'ÉGLISE

par

Dr. S. A. BAČKIS

Résumé

L'auteur expose les principes fondamentaux de la doctrine sociale de l'Église catholique. Il mentionne et critique les objections qui sont faites à cette doctrine.

Ensuite, il étudie le réalisme de la doctrine sociale de l'Église, ainsi que son rôle et son efficacité.

Puis, il indique les conditions du rayonnement de la doctrine so-ciale de l'Église et termine son exposé en soulignant que les catholiques doivent pratiquer la justice et la charité dans leur vie et chercher à se conformer à l'enseignement social de l'Église.

